

9. Советский энциклопедический словарь / ред.-сост. А. Прохорова. – [2-е изд.] – М. : Сов. энциклопедия, 1982. – 1599 с.
10. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред.-упоряд. акад. НАН України Ю. Шемиученко. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2007. – 992 с.
11. Юридический энциклопедический словарь / ред.-сост. А. Сухарев и др. – [2-е изд., доп.]. – М. : Сов. энциклопедия, 1987. – 528 с.
12. Головченко В. В. Юридична термінологія: [довідник] / В. В. Головченко, В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 224 с.
13. Лукашов В.А. Организация и тактика розыскной работы органов внутренних дел / В.А. Лукашов // Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел. – М. : Академия МВД СССР, 1980. – 315 с.
14. Коновалов Е.Ф. Розыскная деятельность следователя / Е.Ф. Коновалов. – М. : Юридическая литература, 1973. – 78 с.
15. Гордеев С. Н. О понятии розыскной работы органов внутренних дел / С. Н. Гордеев. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.akadmvd.uz/bibl/publication/2014-SNGordeyev-o_ponyatii_roz_rab_ovd.pdf.
16. Теория оперативно-розыскной деятельности : [ученик] / Под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г.К. Сенилова. – М. : ИНФРА-М, 2006. – X, 832 с.

УДК 343.14

Старенький Александр Сергійович,

стажист управління процесуального контролю Головного слідчого управління МВС України

ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

На підставі проведеного аналізу наукових джерел та положень чинного Кримінального процесуального кодексу України, автором статті запропоновано авторське розуміння поняття доказування в кримінальному провадженні. Визначено сутнісні ознаки доказування в кримінальному провадженні.

Ключові слова: доказування; докази; кримінальне провадження; ознаки; етапи.

На основании проведенного анализа научных источников и положений действующего Уголовно-процессуального кодекса Украины, автором статьи предложено авторское понимание понятия доказывания в уголовном производстве. Определены существенные признаки доказывания в уголовном производстве.

Ключевые слова: доказывания; доказательства; уголовное производство; признаки; этапы.

Based on the analysis of scientific sources and the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the author of the article the author's understanding of the concept of proof in criminal proceedings. Defined essential features of proof in criminal proceedings.

Keywords: proof; evidence; criminal proceedings; signs; stages.

Правильне визначення поняття доказування в кримінальному провадженні має не тільки теоретичне, а й практичне значення. Це дає можливість, з одного боку, належним чином розкрити значення таких фундаментальних категорій теорії доказування, як мета, суб'єкти, предмет, межі, засоби кримінального процесуального доказування тощо, а з ін-

шого – забезпечити ефективність здійснення уповноваженими суб'єктами завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1].

Проблемам дослідження кримінального процесуального доказування значну увагу в своїх працях приділили Ю. П. Аленін, В. Д. Берназ, В. Г. Гончаренко, Г. Ф. Горський, Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, Є. Г. Коваленко, Л. Д. Кокорев, Л. М. Лобойко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, Ю. К. Орлов, М. А. Погорецький, В. О. Попелюшко, Р. Д. Рахунов, Д. Б. Сергєєва, Н. В. Сібільова, С. М. Стахівський, М. С. Строгович, Л. Д. Удалова, С. А. Шейфер, М. Є. Шумило, О. Г. Шило та інші науковці. Разом із тим, поняття доказування в кримінальному провадженні і на теперішній час залишається дискусійним в теорії кримінального процесуального доказування, що негативно відображається у науковій та практичній діяльності, а також – у навчальному процесі.

Отже, метою статті є авторське визначення поняття доказування в кримінальному провадженні.

У науковій літературі неодноразово наголошувалося, що доказування в кримінальному процесі слід розглядати як нерозривну єдність пізнавально-практичної та логічної діяльності [2, с. 16; 3, с. 177]. Зазначений підхід, на нашу думку, є цілком обґрунтований, водночас потребує певного уточнення.

Визначаючи доказування в кримінальному процесі як нерозривну єдність пізнавально-практичної та логічної діяльності, варто пам'ятати, що кримінальне процесуальне доказування зводиться не лише до логічних операцій, оскільки слідчий, прокурор, захисник, суд, слідчий суддя перевіряють та оцінюють докази за законами логіки, психології тощо. Логічна діяльність, як і психологічна, є складовими частинами розумової діяльності. Саме тому, доказування в кримінальному провадженні, на наш погляд, варто розглядати як нерозривну єдність пізнавально-практичної та розумової діяльності. Таких підхід, на нашу думку, найбільш точно відобразить гносеологічну та правову сутність доказування в кримінальному провадженні.

Доказування як пізнавально-практична діяльність спрямована на виявлення обставин вчиненого кримінального правопорушення, внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, проведенні слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій з метою отримання доказів, що мають значення для кримінального провадження або перевірку вже отриманих доказів.

Доказування як розумова діяльність – це розумовий процес, що здійснюється за законами логіки, психології та інших наук, метою якого є перевірка та оцінка отриманих фактичних даних та їх процесуальних джерел, визнання їх доказами, перевірка та оцінка окремих доказів та їх сукупності, оперування доказами, а також обґрунтування доказами своєї правової позиції.

Слід звернути увагу на те, що окремі правники не включають розумову діяльність до змісту кримінального процесуального доказування. Так, на думку С. Д. Курильова, під доказуванням варто розуміти лише процесуальні дії слідчих та судових органів зі збирання та закріплення доказів [4, с. 29-32]. Справедливо ставлячи під сумнів зазначену тезу, М. М. Михеєнко наголошував на тому, що без розумової діяльності, без оцінки зібраних доказів кримінально-процесуальне доказування як різновид пізнання неможливе [5, с. 11]. Зауважимо, що саме від оцінки доказів, тобто від розумової діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, які за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, залежить оцінка кожного доказу з точки зору належності, допустимості, дос-

товірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення (ч. 1 ст. 94 КПК України).

Як і будь-яка діяльність, кримінальне процесуальне доказування здійснюється уповноваженими на те суб'єктами кримінального провадження. Варто зазначити, що чинний КПК України не визначає поняття суб'єктів доказування в кримінальному провадженні, що, в свою чергу, призводить до численних дискусій серед вчених правників. Враховуючи те, що авторська позиція на вказане проблемне питання теорії доказування докладно вже нами була висвітлена в низці раніше опублікованих наукових праць [6; 7], не повторюючись, зазначимо, що суб'єктами доказування в кримінальному провадженні, на нашу думку, є уповноважені особи, які в передбаченому порядку КПК України, наділені обов'язками щодо здійснення процесу доказування в кримінальному провадженні (отримання доказів, перевірки й оцінки отриманих доказів та використання цих доказів для обґрунтування своєї правової позиції), або мають право на активну участь у процесі доказування, реалізуючи свої процесуальні інтереси.

Виходячи з вищезазначеного, на наш погляд, до суб'єктів доказування в кримінальному провадженні не слід відносити експерта, спеціаліста, заявника, понятих, перекладача, секретаря судового засідання, судового розпорядника тощо, хоча вони й беруть участь у проведенні слідчих (розшукових) або інших процесуальних діях, що є засобами кримінального процесуального доказування, безпосередньо подають об'єкти, що можуть бути визнані як докази в кримінальному провадженні. Таких суб'єктів кримінального процесу можна віднести до учасників кримінального провадження, що забезпечують здійснення процесу доказування, оскільки вони беруть участь у формуванні фактичних даних, що утворюють зміст доказів (наприклад, експерт, що робить висновок) або іншим чином приймають участь у доказуванні (посвідчують хід та результати проведення слідчих (розшукових) дій (поняті), подають на підтвердження своєї заяви про кримінальне правопорушення речі і документи, що в подальшому можуть мати значення доказів у кримінальному провадженні (заявник) тощо).

Зазначимо, що відповідно до ст. 22 КПК України, кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими КПК України (ч. 1). Сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених КПК України (ч. 2) [1]. Таким чином, виходячи зі змагальних засад кримінального судочинства та поняття суб'єктів доказування в кримінальному провадженні, на наш погляд, лише сторони кримінального провадження є суб'єктами доказування, які наділені процесуальними повноваженнями щодо отримання доказів, перевірки й оцінки отриманих доказів та використання цих доказів для обґрунтування своєї правової позиції в кримінальному провадженні.

На наше переконання, до суб'єктів доказування в кримінальному провадженні не слід відносити суд та слідчого суддю. Суд, виступаючи арбітром в змагальному кримінальному судочинстві, зберігаючи об'єктивність та неупередженість, повинен здійснювати функцію правосуддя (ч. 1 ст. 30 КПК України), створюючи необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків (ч. 6 ст. 22 КПК України). Слідчий суддя здійснює судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні (п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України) під час здійснення досудового розслідування, що є складовою функції правосуддя.

Суб'єкти доказування, реалізуючи свої процесуальні повноваження, обов'язково повинні дотримуватися вимог КПК України під час отримання доказів у кримінальному провадженні, тобто дотримуватися процесуальної форми отримання доказів. Варто зазначити, що на важливості дотримання процесуальної форми неодноразово наголошується у низці статей КПК України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 84 КПК України, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку. У ч. 1 ст. 93 КПК України також зазначено, що збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у порядку, передбаченому КПК України. При цьому в ч. 1 ст. 86 КПК України наголошується, що доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку встановленому КПК України.

За справедливим твердженням Д.Б. Сергєєвої, процесуальна форма отримання процесуальних доказів є важливою гарантією їх вірогідності, являє собою встановлений порядок отримання фактичних даних й їх закріплення, що забезпечує можливість перевірки процесу їх отримання й робить їх належними і допустимими [8, с. 510].

Звертає на себе увагу й те, що чинний КПК України для окремих процесуальних дій, які спрямовані на отримання доказів у кримінальному провадженні або перевірки вже отриманих доказів, не встановлює чіткого процесуального порядку їх проведення. Так, наприклад, отримання доказів шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій, документів, відомостей; висновків ревізій, актів перевірок (ч. 2, 3 ст. 93 КПК України). Негласні слідчі (розшукові) дії, як засоби отримання доказів у кримінальному провадженні, також не мають чітко визначеної процесуальної форми, оскільки це суперечить їх сутності як заходів, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню (ч. 1 ст. 246 КПК України).

Варто зазначити, що окремі процесуалісти вбачають певний позитив у тому, що чинний КПК України не визначає чіткого порядку проведення таких процесуальних дій, як негласні слідчі (розшукові) дії [9, с. 44]. Зазначена позиція була піддана справедливій критиці з боку М. А. Погорецького, який, здійснюючи аналіз матеріалів практики, наголошує на тому, що лише до 10% результатів негласних слідчих (розшукових) дій використовуються у доказуванні. Однією з причин цього є саме відсутність досконалої процесуальної форми, яка б дозволяла перевірити сторонам кримінального провадження та суду достовірність їх результатів, тому суди за клопотанням сторони захисту чи за своєю власною ініціативою не рідко не визнають їх результати доказами [10, с. 17]. Підтримуючи вищезазначену позицію, зазначимо, що відсутність в чинному КПК України процесуальної форми проведення негласних слідчих (розшукових) дій унеможливує перевірку не лише достовірності їх результатів сторонами кримінального провадження та судом, а й – їх належності та допустимості. Саме тому в чинному КПК України потрібно передбачити ефективні механізми отримання доказів у кримінальному провадженні, як в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, так і під час проведення інших процесуальних дій (витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій, документів, відомостей; висновків ревізій, актів перевірок тощо). У цьому контексті, цілком обґрунтованими, на нашу думку, є пропозиції Д. Б. Сергєєвої щодо внесення змін до глави 4 КПК України. Так, на думку вченої, необхідним є доповнення ст. 86 КПК України «Допустимість доказу» ч. 2 наступного змісту: «Якщо порядок отримання доказу цим Кодексом не встановлений, то такий доказ

повинен бути підтверджений сукупністю інших допустимих доказів». Відповідно, ч. 2 ст. 86 КПК України у чинній редакції стає ч. 3 ст. 86 КПК України [11, с. 705].

Таким чином, можемо зробити висновок, що однією з умов здійснення належного захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування і судового розгляду кримінального провадження є дотримання процесуального порядку отримання доказів у кримінальному провадженні, тобто здійснення кримінального процесуального доказування в порядку, передбаченому КПК України.

Доказування як пізнавально-практична та розумова діяльність, що здійснюється уповноваженими суб'єктами, в порядку, передбаченому КПК України, складається з певних складових частин. Результати системного аналізу наукових джерел, присвячених теорії доказування, свідчать про те, що серед вчених немає єдиного уставленого підходу щодо розуміння складових частин кримінального процесуального доказування. Поширеною є думка, що кримінальне процесуальне доказування – це діяльність, пов'язана зі збиранням, перевіркою та оцінкою доказів [12, с. 302; 13, с. 28-29; 14, с. 612; 15, с. 8]. Такої ж позиції притримався і наш законодавець при розробці чинного КПК України, визначивши, що доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження (ч. 2 ст. 91 КПК України).

Варто зазначити, що вказані складові частини кримінального процесуального доказування (збирання, перевірка та оцінка) по-різному визначаються у процесуальній літературі. Одні вчені іменують їх етапами доказування [16, с. 28; 13, с. 41-42; 14, с. 612; 17, с. 12], інші – структурними елементами доказування [5, с. 13; 18, с. 93; 19, с. 28; 20, с. 136], треті взагалі вважають зазначені терміни тотожними [17, с. 74-75].

На нашу думку, визначаючи назву складових частин кримінального процесуального доказування, слушною є позиція М. А. Погорецького, який вважає, що у разі розгляду процесуального доказування в широкому розумінні як діяльності, спрямованої на отримання доказів і обґрунтування ними певних процесуальних рішень, доцільно говорити про етапи доказування. А в разі розгляду доказування як процесу отримання конкретного доказу слід говорити про його структурні взаємозалежні та взаємовпливові елементи [21, с. 500]. Таким чином, складові частини кримінального процесуального доказування (збирання, перевірка та оцінка) варто іменувати етапами кримінального процесуального доказування.

Слід звернути увагу на те, що у доктрині кримінального процесуального права неодноразово наголошувалося на тому, що схема доказування, яка складається лише з одних традиційних компонентів (збирання, перевірка, оцінка доказів), не має універсального характеру. З її допомогою добре ілюструється рух окремо взятого доказу, але при цьому не беруться до уваги суб'єкти доказування. У такому вигляді вона мало придатна для розмежування їхніх функцій. Процес доказування уявляється в ній як односуб'єктний, що не відповідає реальному доказуванню, в якому доказова діяльність будь-якого суб'єкта завжди адресована якомусь іншому суб'єкту чи суб'єктам [17, с. 13]. При цьому, на нашу думку, визначаючи під першим етапом кримінального процесуального доказування збирання доказів, вчені-правники, допускають певної гносеологічної та правової помилки, оскільки докази не існують об'єктивно в готовому вигляді. Здійснюючи огляд місця події, слідчий, прокурор виявляють та досліджують не докази, а дані про факти, що можуть мати значення для кримінального провадження (наприклад, відбитки пальців, знаряддя вчинення кримінального правопорушення тощо), тобто фактичні дані, які в подальшому необхідно належним чином процесуально закріпити, перевірити та оцінити з точки зору їх належності, допустимості та

достовірності. І лише тоді, коли уповноважена особа визнає фактичні дані та їх процесуальні джерела належними, допустимими та достовірними, вони можуть набути значення певного доказу в кримінальному провадженні. Звертає на себе увагу і те, що під час проведення такої слідчої (розшукової) дії, як допит (ст. 224 КПК України), слідчий, прокурор, не збирає докази, а отримує від підозрюваного, обвинуваченого, свідка, експерта чи потерпілого, відомості в усній або письмовій формі, зміст яких заноситься до протоколу допиту. Таким чином, термін «збирання доказів», на наш погляд, потрібно замінити на такий, який найбільш повно відображатиме сутність доказування в кримінальному провадженні.

У цьому контексті викликає заперечення пропозиція тих процесуалістів, які, погоджуючись з тим, що збирання доказів, як перший етап кримінального процесуального доказування є не зовсім вдалим, пропонують замість нього вживати термін «формування доказів» [5; 19]. Зауважимо, що в етимологічному розумінні, термін «формування» визначається як надання чому-небудь певної форми, завершеності, визначеності; складання цілого з частин, виникнення, створення, породження чого-небудь [22, с. 1329]. Виходячи з зазначеного, можемо зробити, на нашу думку, помилковий висновок, що докази в кримінальному провадженні створюються з нічого слідчим, прокурором, захисником, слідчим суддею чи судом.

На наше переконання, цілком обґрунтованою і такою, що заслуговує на підтримку, є позиція М.А. Погорецького, який пропонує розглядати доказування як єдиний нерозривний процес, що складається з двох етапів: 1) отримання доказів; 2) використання доказів для обґрунтування процесуальних рішень у кримінальному провадженні [21, с. 505; 23, с. 21].

Термін «отримання» для визначення початкового етапу кримінального процесуального доказування, на наш погляд, здається більш прийнятним, ніж терміни «збирання» чи «формування», оскільки він точніше відображає сутність цього етапу. З етимологічної точки зору термін «отримання» означає здобування чого-небудь певними зусиллями, якимись діями; взяття, прийняття того, що надається [22, с. 659]. Слід звернути увагу на те, що в окремих нормах чинного КПК України також говориться саме про «отримання доказів» (ч. 2 ст. 5, п. 2 ч. 2 ст. 87, ч. 1, 5 ст. 223, ч. 1 ст. 296 КПК України).

Варто зазначити, що отримання окремого процесуального доказу – це не одномоментний акт, не пасивна діяльність, а активна цілеспрямована пізнавально-практична й логічна діяльність суб'єктів доказування, яка складається з окремих взаємозалежних та взаємовпливових елементів: а) пошуку, виявлення (встановлення), а при необхідності, вилучення фактичних даних та їх джерел; б) перевірки, оцінки фактичних даних і їх джерел, їх процесуального оформлення (закріплення) й власне надання фактичним даним та їх джерелам значення певного доказу у кримінальному провадженні [10, с. 21].

Використання доказів для прийняття процесуальних рішень – це, з одного боку, практична процесуальна діяльність, а з іншого – розумова діяльність, що здійснюється за законами логіки, психології тощо. Ця діяльність полягає в оперуванні доказами, у встановленні на їх підставі фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження, в обґрунтуванні доказами своєї правової позиції сторонами кримінального провадження для прийняття законного, обґрунтованого та справедливого процесуального рішення.

Такий підхід щодо розуміння етапів кримінального процесуального доказування, на наш погляд, є найбільш обґрунтованим та таким, що відповідає його гносеологічній та правовій природі, проте він потребує певних уточнень.

Для всебічного встановлення та дослідження обставин, що мають значення для кримінального провадження, як окремих етапів кримінального процесуального доказування, на

нашу думку, варто виділяти також перевірку та оцінку отриманих доказів у кримінальному провадженні. Такий висновок можна зробити, виходячи з аналізу положень ч. 1 ст. 223 КПК України, відповідно до якої, слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Перевірка отриманих доказів у кримінальному провадженні може здійснюватися як за допомогою гласних слідчих (розшукових) дій (гл. 20 КПК України), так і за допомогою негласних слідчих (розшукових) дій (гл. 21 КПК України), а також інших процесуальних дій. Здійснивши перевірку вже отриманих доказів, уповноважені суб'єкти кримінального провадження обов'язково повинні їх оцінити з точки зору належності, допустимості, достовірності, достатності та взаємозв'язку з метою подальшого їх використання для прийняття законного, обґрунтованого та справедливого процесуального рішення в кримінальному провадженні.

Таким чином, кримінальне процесуальне доказування, на нашу думку, як нерозривна єдність пізнавально-практичної та розумової діяльності складається з трьох взаємозалежних та взаємопов'язаних етапів: 1) отримання доказів (а) пошук, виявлення (встановлення), а при необхідності, вилучення фактичних даних та їх джерел; б) перевірка, оцінка фактичних даних і їх процесуальних джерел; в) надання фактичним даним та їх процесуальним джерелам значення певного доказу в кримінальному провадженні); 2) перевірка та оцінка отриманих доказів; 3) використання цих доказів для прийняття процесуальних рішень у кримінальному провадженні (оперування доказами, встановлення на їх підставі фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження, обґрунтування доказами своєї правової позиції сторонами кримінального провадження, прийняття уповноваженими суб'єктами кримінального провадження законного, обґрунтованого та справедливого процесуального рішення).

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що для правильного визначення поняття доказування в кримінальному провадженні, на нашу думку, потрібно виходити з того, що поняття, як форма мислення є таким способом відображення дійсності, коли предмет розкривається через сукупність його сутнісних ознак [24, с. 136]. Таким чином, вважаємо за доцільне виділити сутнісні ознаки доказування в кримінальному провадженні:

- 1) це пізнавально-практична та розумова діяльність;
- 2) здійснюється уповноваженими суб'єктами;
- 3) здійснюється в передбаченому КПК України порядку;
- 4) полягає в отриманні доказів, перевірці та оцінці отриманих доказів і використанні цих доказів для прийняття процесуальних рішень у кримінальному провадженні.

Отже, доказування в кримінальному провадженні являє собою нерозривну єдність пізнавально-практичної та розумової діяльності сторін кримінального провадження, що здійснюється в порядку, передбаченому КПК України та полягає в отриманні доказів (а) пошуку, виявленні (встановленні), а при необхідності, вилученні фактичних даних та їх джерел; б) перевірці, оцінці фактичних даних і їх процесуальних джерел; в) надання фактичним даним та їх процесуальним джерелам значення певного доказу в кримінальному провадженні), перевірці та оцінці отриманих доказів і використанні цих доказів для прийняття процесуальних рішень у кримінальному провадженні (оперуванні доказами, встановленні на їх підставі фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження, в обґрунтуванні доказами своєї правової позиції сторонами кримінального провадження для прийняття уповноваженими суб'єктами законного, обґрунтованого та справедливого процесуального рішення).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10. – Ст. 474.
2. Берназ В. Д. Доказування у кримінальному процесі: поняття, зміст, структура / В. Д. Берназ // Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (27 листопада 2013 р., м. Одеса) / відпов. за випуск Ю. П. Аленін. – Одеса: Юридична література, 2013. – С. 17-21.
3. Берназ В. Доказування обставин вчинення кримінального правопорушення за чинним КПК України / В. Берназ // Право України. – 2013. – С. 173-179.
4. Курьлев С. Д. Основы теории доказательств в советском правосудии / С. Д. Курьлев. – Мн., 1969. – 202 с.
5. Михеенко М. М. Доказывание в советском уголовном судопроизводстве / М. М. Михеенко. – Киев, 1984. – 133 с.
6. Старенький О. С. Суб'єкти доказування в кримінальному провадженні: поняття та класифікація / О. С. Старенький // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права: зб. наук. пр. / гол. ред. Л.А. Янковська. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – № 12. – С. 232-236.
7. Старенький О. С. Участь сторін кримінального провадження у процесі доказування: проблемні питання нормативної регламентації / О. С. Старенький // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». – 2014. – № 3. – С. 305-316.
8. Сергєєва Д. Б. Щодо питання процесуальної форми отримання доказів / Д. Б. Сергєєва // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матер. V Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. XX-річчю Нац. акад. прав. наук України (м. Одеса, 1 листопада 2013 р.). – Одеса: Фенікс 2013. – С. 510-512.
9. Шумило М. Є. Поняття «докази» у Кримінальному процесуальному кодексі України: спроба критичного переосмислення ідеології нормальної моделі / М. Є. Шумило // Вісник Верховного Суду України. – 2013. – № 2 (150). – С. 40-48.
10. Погорецький М. Теорія кримінального процесуального доказування: проблемні питання / М. Погорецький // Право України. – 2014. – № 10. – С. 12-25.
11. Сергєєва Д. Б. Удосконалення процесуальної форми отримання доказів як один із чинників боротьби зі злочинністю / Д. Б. Сергєєва // Правова доктрина – основа формування правової системи держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю Нац. акад. прав. наук України та обговоренню п'ятитомної монографії «Правова доктрина України», Харків, 20-21 листоп. 2013 р. – X. : Право, 2013. – С. 702-705.
12. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / М. С. Строгович. – М., 1968. – Т. 1. – 470 с.
13. Арсеньев В. Д. Основы теории доказательств в советском уголовном процессе / В. Д. Арсеньев. – Иркутск, 1970. – 143 с.
14. Курс советского уголовного процесса. Общая часть / В. Б. Алексеев, Л. Б. Алексеева, В. П. Божьев и др.; под ред. А. Д. Бойкова, И. И. Карпеца. – М. : Юрид. лит., 1989. – 640 с.
15. Фаткуллин Ф. Н. Общие проблемы процессуального доказывания / Ф. Н. Фаткуллин. – Изд-во Казан. ун-та. – Казань. – 1976. – 206 с.
16. Белкин Р. С. Собираение, исследование и оценка доказательств. Сущность и методы / Р. С. Белкин. – М, 1966. – 295 с.
17. Орлов Ю. К. Основы теории доказательств в уголовном процессе: науч.-практ. пособие / Ю. К. Орлов. – М., 2000. – 144 с.
18. Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України: підручник / Є. Г. Коваленко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 632 с.
19. Стахівський С. М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування: монографія / С. М. Стахівський. – К., 2005. – 272 с.

20. Капліна О. Лекція професора О. Капліної: «Кримінальне процесуальне доказування та його суб'єкти» / О. Капліна // Право України. – 2014. – № 10. – С. 136-147.

21. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія / М. А. Погорецький. – Х.: Арсіс, ЛТД, 2007. – 576 с.

22. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь, 2001. – 1440 с.

23. Погорецький М. А. Актуальні питання теорії доказів // М. А. Погорецький // Докази і доказування за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (до 75-річчя з дня народження доктора юридичних наук, професора Михайла Макаровича Михеєнка): матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 6-7 грудня 2012 р., м. Київ. – Х.: Видавець Строків Д. В., 2013. – С. 15-22.

24. Конверський А. Є. Логіка: підручник для студентів юридичних факультетів / А. Є. Конверський. – 4-те вид., перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 336 с.

УДК 343.17

Шульга Андрій Олександрович,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судових експертиз
Донецького юридичного інституту МВС України, к.ю.н., доцент

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ У ДОКАЗУВАННІ ОБСТАВИН, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СТУПІНЬ ТЯЖКОСТІ ВЧИНЕНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ І ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ОСОБУ ОБВИНУВАЧЕНОГО, ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ: МОРАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто проблеми використання в доказуванні обставин, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення і характеризують особу обвинуваченого, та наводяться шляхи подолання цих проблем. Стверджується, що обставини, які характеризують особу обвинуваченого, можуть в процесі доказування використовуватись судом за власним розсудом а не за законом, що негативно впливає на моральну складову доказування. Теж саме, стосується і обставин, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення. Для усунення цих проблем пропонується використовувати тільки процесуальні джерела доказів.

Ключові слова: доказування, обставини, які підлягають доказуванню, особа обвинуваченого.

В статье рассмотрены проблемы использования в доказывании обстоятельств, которые влияют на степень тяжести совершенного уголовного правонарушения и обстоятельства, характеризующие личность обвиняемого. Указываются пути преодоления этих проблем. Предполагается, что обстоятельства, которые характеризуют личность обвиняемого, могут в процессе доказывания использоваться судом по собственному усмотрению, а не по закону, что негативно влияет на нравственную составляющую доказывания. То же самое, касается и обстоятельств, которые влияют на степень тяжести совершенного уголовного правонарушения. Для устранения этих проблем предлагается использовать только процессуальные источники доказательств.

Ключевые слова: доказывание, обстоятельства, которые подлежат доказыванию, личность обвиняемого

In the article the problems of the use are considered in proving of circumstances, that influence on the degree of weight of perfect criminal offence and circumstances, characterizing personality of defendant. The ways of overcoming of these problems are specified. It becomes firmly established that circumstances that characterize personality of defendant can in the process of proving be used by a court at discretion, but not by law, that negatively

© Шульга Андрій Олександрович, 2015